

A teátrum világa: fények és árnyak kegyetlen játéka. Bemutatók forró, színházi hangulata. Aztán a döbbenet ránk szakadó csöndje. Egy nemzet megbecsüléssel, tisztelettel hajt fejet Thalia temploma csodálatos papjának, Sinkovits Imrének ravatala előtt.

S az élet megy tovább. A maga útján. A Nemzet Színésze büszke cím viselőinek kis csapata Sinkovits Imre váratlan távozása után újra kiegészült: Avar Istvánnal.

A Nemzet Színésze cím vonatkozásában nem éppen egységes a magyar színházi szakma véleménye. Mindenki szükségesnek tartja ugyan, és általános a kiválasztottak névsorának a támogatása, azért néhány véleményt mégis hadd emeljünk ki. Például Koltai Tamás neves magyar színikritikusét: „Ami engem illet, a nemzet színészeknek – nagy vagy kisbetűvel – tartom mindazokat, akik ezen az áldozatos pályán működve a nemzet szellemi tartományát gazdagítják busás illetmény, akár már az APV Rt. takarítónői honoráriumának egytizede fejében.”

Koltai Tamás a díjnak, illetve címnek inkább az anyagi és nem az erkölcsi oldalával foglalkozik. A színésztársadalom tisztességes anyagi támogatását hiányolja. A szakma megbecsülését kéri számon. Legalábbis ezt olvasom ki írásából, valamint azt, hogy örömmel üdvözi a díj alapítását, mert úgy érzi, hogy a „Nemzet Színésze cím egy lépés lehet ahhoz, hogy a közvélemény szemében helyre tegye a színész státusát, amely az utolsó kétszáz évben a sehonnai bitang embertől az istenített idolon át, úgy tűnik, mostanra leginkább az áldozatos pária szerepkörében fogalmazható meg társadalmilag (színeszről beszélek, nem címlapfotóról vagy interjúalanyról).”

Egyébként a Nemzet Színésze cím, melynek alapító dokumentuma az 1938. évi VII. törvénycikkre hivatkozik, nemcsak erkölcsi, hanem jelentős pénzbeli „elismeréssel” is jár: havi 500 000 forintos apanázzsal.

A rangos címet a fő- vagy epizódszerepben nyújtott kimagasló teljesítményért ítélik oda annak a színésznek, aki a 62. életévét betöltötte, és legalább négy évtizedig volt a színészi pályán, vagy húsz évadot a Nemzeti Színház színpadán. Az első javaslatot a díj odaítélésére a Nemzeti Színház ideiglenes igazgatója tette meg, melyet aztán a kultuszminiszter is jóváhagyott, így született meg a tizenketten névsora (a megtisztelő címet egyidejűleg csak tizenketten viselhetik): Agárdi Gábor, Berek Kati, Bessenyei Ferenc, Darvas Iván, Garas Dezső, Kállai Ferenc, Lukács Margit, Máthé Erzsi, Psota Irén, Raksányi Gellért, Sinkovits Imre és Törőcsik Mari. Később, a

■■■

kitüntettek számának esetleges csökkenése esetén (miként sajnos most megtörtént), a nemzet színészei maguk ajánlhatnak valakit a távozó helyére.

A határon túlról talán másként érzékeljük, azaz érzékelem színházi világunk történéseit, mint az anyaországiak. Például bennem felmerül néhány kérdés a Nemzet Színésze cím odaítélésével kapcsolatban. A nemzet fogalmával van gondom. Úgy vélem, hogy leszűkítették, kizárólag az anyaországiakra vonatkoztatták. Ennélfogva a határon túli színművészek aligha érdemelhetik ki. Annál kevésbé, minthogy a jelölteknek húsz évadot a budapesti Nemzeti Színház színpadán kell eltölteniük.

Tehát a nemzettörédek, a kisebbségi sorban „tengődő” magyar színjátszás, amely egyébként része az egyetemes magyar színjátszásnak (remélhetőleg ezt senki sem vonja kétségbe), e tekintetben nagyon is hátrányos helyzetbe kerül. Pedig biztos vagyok benne, hogy Erdélyben is, a Felvidéken is és a Délvidéken is volna, aki kiérdemelné a Nemzet Színésze címet. Sajnos az együvé tartozás alappillérei még nagyon is ingatagok, még sok mindent kell tennünk, hogy például az egyetemes magyar színházművészet ne maradjon a verbalizmus szintjén.

*

„Állami magyar kultúrintézményeink sorrendjében iskoláink mellett lemaradhatatlanul élen áll a Magyar Színház. Szerepe és fejlődésének hatalmas – egyelőre szinte felmérhetetlen – lehetősége emeli ki ezt az intézményt a régi színházi világ komédiázó posványságából.”

Neves publicistáknak, Lévay Endrének a Vajdasági Magyar Színház (később szabadkai Népszínház magyar társulata) első három évadjával foglalkozó írásában olvasható az idézett gondolat (1948 januárjából).

Ez a néhány sor jut eszembe most, amikor névváltoztatást és a szabadkai Népszínház magyar társulatának az önállósulását kezdeményezik Kosztolányi városában. Azt hiszem, a kezdeményezés jogosságához nem fér kétség. Ha ugyanis kicsit utánanézzünk a dolognak, látjuk, hogy az új színház (Vajdasági Magyar Színház) megálmodói nagyon is világosan megfogalmazták annak szerepét, és már elnevezésével is érzékeltették.

Az értelmetlen „fúzió” (1951-től) megkérdőjelezte ugyan a magyar társulat szerepét, a színház addigi elnevezésének módosítása is a

■■■

magyar társulat feladatkörének beszűkülését célozta meg, mindenek ellenére a színház az indulásnál lefektetett alapelvek szerint igyekezett szolgálni közösségünket. Ez a szolgálat bizony nem volt könnyű. Az egyesülés következményei évről évre mind nagyobb gondok elé állították a magyar társulatot. Úgy hiszem, ez mindenki számára nyilvánvaló.

Tehát egy jogos, érvekkel alátámasztott javaslatnak kell/kellene érvényt szerezni. Hogyan? Miképpen? Ez most a kérdés. Fél évszázad kellett ahhoz, hogy megfogalmazódjon ez a követelés. Jó volna, ha nem kellene még fél évszázadot várni arra, hogy eleget is tegyünk ennek a követelésnek! Nem tudom, hogy a szétválás mennyire bonyolult, mennyire lehet „fájdalommentesen” véghezvinni, az önállósodás folyamatát pedig a lehetőségekhez igazítani.

Elődeink, a színházalapítók tudták, hogy mit akarnak. Egy olyan színházról álmodoztak, amely egy kis közösség igaz, bensőséges szellemi otthona lesz. A *Magyar Szóban* megfogalmazott javaslatban ennek a szellemi otthonnak az újjászületését látom megvalósulni.

Hét Nap, 2001. március 21. 18.

